

TRƯỜNG THPT DƯƠNG VĂN THÌ
THƯ VIỆN

Sưu tầm tài liệu

Nam Phương Hoàng Hậu

Tháng 01/2020

Nam Phương Hoàng hậu

Nam Phương Hoàng hậu
Hoàng hậu Việt Nam
Hoàng hậu nhà Nguyễn

Tại vị	20/3/1934 – 25/8/1945
Tấn phong	21/3/1934
Tiền nhiệm	Thừa Thiên Cao Hoàng hậu
Kế vị	Không có (<i>Chế độ phong kiến sụp đổ</i>)

Thông tin chung

Phu quân	Bảo Đại Hoàng đế
Hậu duệ	Hoàng thái tử Bảo Long Phương Mai công chúa Phương Liên công chúa Phương Dung công chúa Nhị hoàng tử Bảo Thắng
Tên đầy đủ	Nguyễn Hữu Thị Lan Marie-Thérèse (Thánh danh)
Hoàng tộc	Nhà Nguyễn
Thân phụ	Nguyễn Hữu Hào
Thân mẫu	Lê Thị Bính
Sinh	14-12-1914 – Gò Công, Tiền Giang, Việt Nam
Mất	16-9-1963 (48 tuổi) – Corrèze, Limousin, Pháp
An táng	Corrèze, Limousin, Pháp
Tôn giáo	Công giáo

Nam Phương Hoàng hậu(14/12/1914-16/9/1963) là Hoàng hậu của Hoàng đế Bảo Đại thuộc triều đại nhà Nguyễn trong lịch sử Việt Nam. Bà cùng với Thừa Thiên Cao Hoàng hậu, chính thất của Gia Long, là 2 vị Hoàng hậu trong hoàng tộc nhà Nguyễn mang tước vị Hoàng hậu khi còn sống.

Bà là Hoàng hậu cuối cùng của triều đại nhà Nguyễn, và cũng là Hoàng hậu cuối cùng của chế độ Quân chủ Việt Nam.

1. Thân thế

Nam Phương Hoàng hậu tên thật là Nguyễn Hữu Thị Lan, có tên thánh Marie-Thérèse, sinh ra tại huyện Kiến Hòa, tỉnh Định Tường (nay thuộc thị xã Gò Công, tỉnh Tiền Giang), xuất thân trong một gia đình Công giáo giàu có bậc nhất miền Nam thời bấy giờ. Bà là con gái của Nguyễn Hữu Hào, mẹ là Lê Thị Bích, cháu ngoại của Lê Phát Đạt (tục gọi là Huyện Sỹ) ở Nam Kỳ, một trong bốn người giàu nhất nước Việt Nam những năm đầu của thế kỷ 20.

2. Cuộc tình với Bảo Đại

Năm 1932 vua Bảo Đại (sinh năm 1913) về nước sau 10 năm học tập ở Pháp. Bà Từ Cung – mẹ đẻ của vua Bảo Đại, đã chọn cô Bạch Yến con ông Phó bảng Nguyễn Đình Tiên quê ở làng Chí Long (Phong Điền, Thừa Thiên) để chuẩn bị tiến cung. Nhưng cô Bạch Yến đã không được Bảo Đại lưu ý.

Bảo Đại say mê Nguyễn Hữu Thị Lan, là người nổi tiếng xinh đẹp, từng ba năm liền đạt giải hoa hậu Đông Dương. Ông viết lại: Lan có một vẻ đẹp thùy mị của người con gái miền Nam, hiền lành và quyến rũ làm tôi say mê.

Cuộc hôn nhân giữa Bảo Đại và Nguyễn Hữu Thị Lan gặp phải rất nhiều phản đối. Bà Từ Cung bày tỏ không đồng tình việc Bảo Đại đòi lấy cô Nguyễn Hữu Thị Lan, vì tuy là con nhà giàu nhưng cha mẹ không có chức tước gì trong triều đình. Huống chi lại theo đạo Công giáo.

Bảo Đại còn cứng rắn thưa với mẹ rằng, nếu không lấy được Nguyễn Hữu Thị Lan thì thà ở vậy suốt đời. Vua cũng cam kết Hoàng hậu sẽ thấp nhang cúng vái tổ tiên theo đúng phong tục tập quán của người Việt.

Người đứng đầu Tôn Nhân Phủ là Tôn Thất Hân lại càng phản đối kịch liệt. Tôn Thất Hân nêu lý do: “Thị Lan chỉ đậu tú tài toàn phần Pháp không thể so ra với Trạng Nguyên xứ ta, lại đòi làm Hoàng hậu nữa thì không thể chấp nhận được”.

Trước Hoàng tộc, Bảo Đại thẳng thắn trả lời Tôn Nhân Phủ như sau: “Trẫm cưới vợ cho trẫm đâu phải cưới cho cụ Tôn Thất Hân và Triều đình đâu”.

Tôn Thất Đản, cựu thượng thư bộ Hình định thảo một kiến nghị có chữ ký của các đại thần đứng đầu các Bộ và các nha phủ quan trọng trong triều yêu cầu Nhà vua nên từ hôn với Nam Phương. Bản thân ông và bạn bè còn nghĩ đến buộc Nam Phương bỏ Công giáo theo đạo Phật pha trộn với đạo Lão đang thịnh hành ở Việt Nam nếu cứ lấy Bảo Đại. Vị cựu thượng thư còn nói thêm có một vài vị quan quyền cao đức trọng tỏ ý thà chết còn hơn được thấy việc hôn nhân này vi phạm những nguyên tắc của nhà nước quân chủ.

Nhưng cuối cùng, do sự quả quyết của Bảo Đại, bà Từ Cung và các quan triều đình đành phải nghe theo vua.

Và khi Bảo Đại hỏi cưới thì gia đình Nguyễn Hữu Thị Lan ra điều kiện:

- Nguyễn Hữu Thị Lan phải được tấn phong Hoàng hậu Chánh Cung ngay trong ngày cưới.
- Được giữ nguyên đạo Công giáo, và các con khi sinh ra phải được rửa tội theo giáo luật Công giáo và giữ đạo.
- Riêng Bảo Đại thì vẫn giữ đạo cũ là Phật giáo.
- Phải được Tòa Thánh cho phép đặc biệt hai người lấy nhau và giữ hai tôn giáo khác nhau.

3. Nam Phương Hoàng hậu

Hôn lễ được tổ chức ngày 20/3/1934 ở Huế. Khi đó Bảo Đại Hoàng đế 21 tuổi, còn Nguyễn Hữu Thị Lan 20 tuổi. Ngay ngày hôm sau, lễ tấn phong Hoàng hậu được diễn ra rất trọng thể ở điện Dưỡng Tâm. Hoàng đế phong Hoàng hậu tước vị Nam Phương Hoàng hậu.

Sự kiện Nguyễn Hữu Thị Lan được tấn phong Hoàng hậu ngay sau khi cưới là một biệt lệ đối với các chính cung trong triều Nguyễn. Vì mười hai đời Tiên Đế nhà Nguyễn trước, các bà chánh cung chỉ được phong tước Hoàng quý phi, đến khi chết mới được truy phong Hoàng hậu.

Bảo Đại có giải thích thêm về hai chữ Nam Phương như sau: *“Tôi đã chọn tên trị vì cho bà Hoàng hậu mới là Nam Phương. Nam Phương có nghĩa là hương thơm của miền Nam (Parfume du Sud) và tôi cũng ra một chỉ dụ đặc biệt cho phép bà được phục sức màu vàng – màu dành riêng cho Hoàng đế.”*

Nam Phương Hoàng hậu cùng Bảo Đại Hoàng đế có tất cả 5 người con:

- Nguyễn Phúc Bảo Long, sinh ngày 04/01/1936, tước phong Hoàng thái tử.
- Phương Mai công chúa, sinh ngày 01/8/1937.
- Phương Liên công chúa, sinh ngày 03/11/1938.
- Phương Dung công chúa, sinh ngày 05/02/1942.
- Nguyễn Phúc Bảo Thắng, sinh ngày 09/12/1943, Nhị hoàng tử.

Khi đó công việc hàng ngày của Hoàng hậu là dạy dỗ các hoàng tử, công chúa. Thỉnh thoảng bà phải cùng các quan ở Bộ Lễ bàn thảo các lễ tiệc trong cung đình, lo việc cúng giỗ các Tiên đế và đi vấn an sức khỏe các bà Tiên cung và Từ Cung Hoàng thái hậu, tức mẹ của Bảo Đại Đế.

Không chỉ là hoàng hậu Tây học duy nhất, Nam Phương còn là đệ nhất phu nhân đầu tiên cùng chồng tiếp đón các nguyên thủ quốc gia khác hoặc tháp tùng trong các chuyến công du ngoại quốc. Với khả năng nói tiếng Pháp hoàn hảo, kiến thức và sự tinh tế, thanh lịch, khéo léo trong giao tiếp, bà để lại ấn tượng rất đẹp trong lòng các vị khách, như quốc vương Soupha Vangvong của Lào, quốc vương Sihanouk của Campuchia...

Nam Phương là hoàng hậu đầu tiên tham gia công tác xã hội, từ thiện như thăm cô nhi viện, trường nữ sinh Đồng Khánh, tham dự lễ phát thưởng cho học sinh giỏi ở Huế. Bà từng đề xuất đem môn Gia chánh Nữ công vào chương trình trung học. Toàn quyền Decoux từng hết lời khen ngợi bà Nam Phương là người đức hạnh, nề nếp, một sự tổng hợp hài hòa của hai nền văn hoá, văn minh Đông – Tây, là viên kim cương tỏa sáng giữa cung điện Huế, mang lại sự tươi trẻ, hiện đại, văn minh kiểu phương Tây.

4. Bản lĩnh của Hoàng hậu Nam Phương

Ông vua cuối cùng của Việt Nam được biết đến như một người lười biếng, ham chơi, phóng dăng, trụy lạc, ích kỉ, hời hợt, dễ dao động... Người ta có thể chê bai rất nhiều về Bảo Đại, nhưng lại ít tìm ra những điểm đáng phê phán ở Nam Phương. Bà được khen là người phụ nữ thông minh, sâu sắc, cá tính, trầm tĩnh, để lại ấn tượng tốt đẹp đối với những người được diện kiến, cả người Việt lẫn người Pháp.

Cuộc hôn nhân của Bảo Đại và Nam Phương có bàn tay sắp đặt của người Pháp nên Hoàng hậu thường bị cho là người của Pháp. Thế nhưng, nhiều nhà nghiên cứu khẳng định, Pháp không “nắm” được Nam Phương, không điều khiển được bà. Mỗi lần Bảo Đại căng thẳng với Pháp vì bị ép ký những văn bản có lợi cho “mẫu quốc” và có hại cho nước Việt, ông thường tâm sự với vợ, vì biết bà Nam Phương sẽ có cách cư xử khôn khéo. Biết vị thế của chồng rất khó để chấp nhận hay từ chối thẳng thừng, Hoàng hậu khuyên mỗi khi gặp chuyện khó xử như vậy với người Pháp, nhà vua nên kiếm cớ đi săn hay du lịch xa để tránh đi ít ngày.

5. Trở về cuộc sống thường dân

Sau khi thoái vị và nhận chức cố vấn cho Chính phủ Việt Nam Dân chủ cộng hòa, Bảo Đại vẫn mặc kệ thế sự, mặc sức ăn chơi trác táng để giải sầu. Còn vợ ông, khi biết tin Pháp tái xâm lược Việt Nam đã gửi một thông điệp cho bạn bè là những nhân vật quan trọng ở châu Á:

“Kể từ tháng 3 năm 1945, nước Việt Nam đã thoát khỏi sự đô hộ của người Pháp nhưng vì lòng tham của một thiểu số thực dân Pháp với sự tiếp tay của quân đội Hoàng gia Anh nên hiện nay máu của nhân dân Việt Nam lại tiếp tục chảy trên mảnh đất vốn đã có quá nhiều đau khổ.

Hành động này của thực dân Pháp là trái với chủ trương của Đồng Minh mà nước Pháp lại là một thành viên. Vậy tôi tha thiết yêu cầu những ai từng đau khổ vì chiến tranh hãy bày tỏ thái độ và hành động để giúp chúng tôi chấm dứt chiến tranh đang ngày đêm tàn phá đất nước tôi.

Thay mặt cho hàng chục triệu phụ nữ Việt Nam, tôi thỉnh cầu tất cả bạn bè của tôi và bạn bè của nước Việt Nam hãy bênh vực cho tự do. Xin các chính phủ của khối tự do sớm can thiệp để kiến tạo một nền hòa bình công minh, chân chính và xin quý vị nhận nơi đây lòng biết ơn sâu xa của tất cả đồng bào của chúng tôi.”

Bức thư này được cho là được gửi đến cả tổng thống Mỹ Truman để nhờ can thiệp.

Hoàng hậu Nam Phương cũng là người tiêu biểu trong các bà mệnh phụ nhiệt tình với “Tuần lễ Vàng” do Việt Minh phát động tại Huế. Hôm ấy, ngày 17-9-1945, bà là người đầu tiên đến bên một cái bàn trải khăn đỏ rồi từ từ tháo hết số hàng trang sức bằng vàng đang mang trên người. Sau đó bà được gắn một huy hiệu in cờ đỏ sao vàng.

6. Di cư

Ngày 01/01/1947 Nam Phương Hoàng hậu cùng các con sang Pháp.

Bà mất ngày 16/9/1963. Ngoài hai người giúp việc trong nhà, không có một người ruột thịt nào có mặt bên cạnh bà trong giờ phút lâm chung. Khi đó các con bà đang đi học hoặc làm ở Paris, còn Bảo Đại sống ở miền Nam nước Pháp.

Đám tang của được tổ chức một cách sơ sài lặng lẽ, thưa thớt, vắng vẻ. Ngày tang lễ, ngoài hai Hoàng tử và ba Công chúa đi bên cạnh quan tài của mẹ, không có một người bà con nào khác. Về phía quan chức Pháp thì chỉ có hai Quận trưởng của Brive la Gaillarde và Chabrignac. Trong suốt thời gian tang lễ Cựu hoàng Bảo Đại cũng không có mặt.

Hoàng hậu Nam Phương được chôn cất tại nghĩa trang Chabrignac. Ngôi mộ đơn sơ với tấm bia đá hai mặt ghi hai hàng chữ bằng hai thứ tiếng khác nhau, mặt trước viết chữ Hán, mặt sau viết chữ Pháp:

*Chữ Hán: ĐẠI NAM NAM PHƯƠNG HOÀNG HẬU CHI MỘ
(Mộ phần của Hoàng hậu Nam Phương nước Đại Nam)*

*Chữ Pháp: CI REPOSE L'IMPÉRATRICE D'ANNAM NÉE MARIE THÉRÈSE
NGUYEN HUU THI LAN
(Đây là nơi an nghỉ của Hoàng hậu nước An Nam, nữ danh Maria
Têrêsa Nguyễn Hữu Thị Lan)*

7. Hình ảnh

Hoàng hậu Nam Phương mặc hoàng phục, bức ảnh được biết đến nhiều nhất của bà

Nam Phương Hoàng hậu khi ngoài 20 tuổi

Hoàng hậu Nam Phương trên một con tem Đông Dương thuộc Pháp, sau đó Việt Nam Dân chủ Cộng hòa sử dụng lại

Hoàng hậu Nam Phương trên một con tem Quốc gia Việt Nam

Nam Phương Hoàng hậu khi mới vào Hoàng cung và khi đã ngoài 30 tuổi

Hoàng hậu Nam Phương và vua Bảo Đại

Hoàng hậu Nam Phương với Hoàng tử Bảo Long và Công chúa Phương Mai

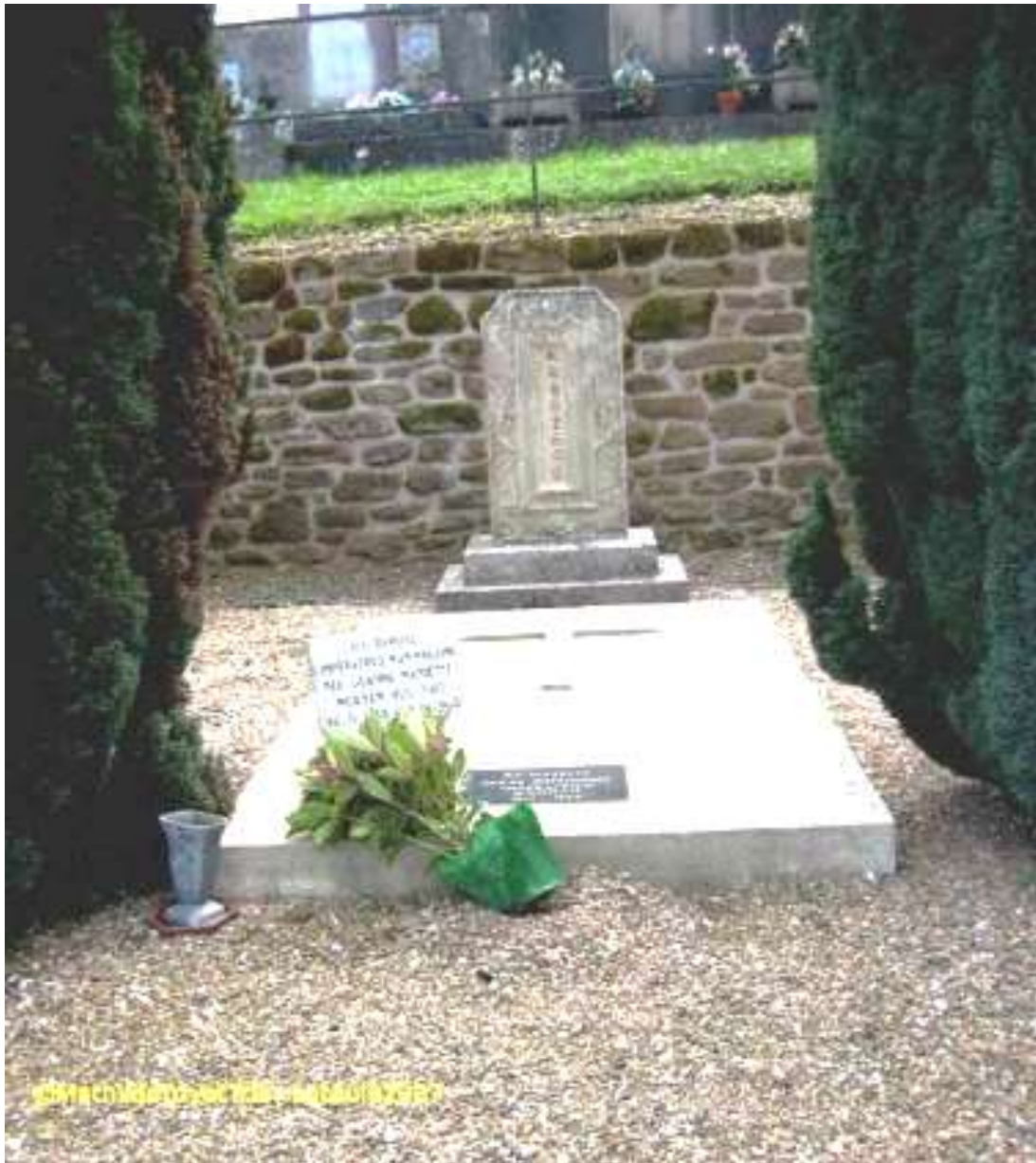
Nét quý phái của Hoàng hậu Nam Phương trong Âu phục, đầu thập niên 1950

Nam Phương Hoàng hậu và cựu hoàng Bảo Đại ở Paris năm 1955

Hoàng hậu Nam Phương cùng các con, phía sau là bức ảnh của Bảo Đại

Ngôi mộ của Nam Phương Hoàng hậu tại nghĩa trang Chabrignac

*Bia chữ Hán: ĐẠI NAM NAM PHƯƠNG HOÀNG HẬU CHI MỘ
(Mộ phần của Hoàng hậu Nam Phương nước Đại Nam)*

*Bia chữ Pháp: ICI REPOSE L'IMPÉRATRICE D'ANNAM NÉE MARIE THÉRÈSE
NGUYEN HUU THI LAN*

(Đây là nơi an nghỉ của Hoàng hậu An Nam nữ danh Maria Têrêsa Nguyễn Hữu Thị Lan)

THAM KHẢO

1. Wikipedia tiếng Việt: Nam Phương Hoàng hậu
https://vi.wikipedia.org/wiki/Nam_Ph%C6%B0%C6%A1ng_ho%C3%A0ng_h%E1%BA%ADu
2. Hình ảnh Việt Nam xưa và nay: Chuyện về Nam Phương Hoàng hậu
<http://hinhanhvietnam.com/chuyen-ve-nam-phuong-hoang-hau/>
3. Eva: Bản lĩnh “ăn đứt” vua của Hoàng hậu Nam Phương
<http://eva.vn/tin-tuc/ban-linh-an-dut-vua-cua-hoang-hau-nam-phuong-c73a173212.html>